

Wim MERTENS

Componist

Vlaanderen was nog niet rijp voor zijn muziek, toen Wim MERTENS in het begin van de jaren 1980 zijn eerste plaat uitbracht. Terug naar het hart wilde hij. De experimentele en vaak hermetische muziek, zo typisch ook bij ons voor de periode na Auschwitz, behoorde wat hem betreft tot een afgesloten tijdperk. In 2005 leverde een best-of-album hem een gouden plaat op.

‘Als individu sta je in deze tijd vaak naakt’

Lieve WOUTERS

28 oktober 2014. Tachtig staatshoofden brengen een hele dag in de Westhoek door en sluiten hun herdenking van Wereldoorlog I af met de wereldcreatie van het werk *Voice of the Living* van Wim MERTENS. De kathedraal van Ieper zit afgeladen vol, maar je kunt een speld horen vallen. Het stuk gaat over oorlog, maar de componist brengt een ode aan het leven. Want het leven, dat gaat voort. Je kunt het niet grijpen, noch verklaren. „Laat u dus liefhebben en troost u”, lijkt hij te zeggen.

–Hoe begon het allemaal voor u?

Mijn vader was voorzanger in de kerk en hij leidde meerdere koren. Hij bespeelde een gamma van instrumenten en gaf mijn zussen, broer en mezelf de liefde voor muziek mee. Onder zijn impuls gingen we op een bepaald ogenblik met z'n twintigen de bus op naar de muziekschool in Houthalen. In Neerpelt en bij uitbreiding Noord-Limburg was het academische aanbod destijds nog heel beperkt.

Zes weken later had iedereen afgehaakt, behalve ik dan. Dat zegt veel over de manier waarop muziekonderwijs toen werd aangepakt. Het is zo belangrijk om kleine kiemen van muzikaliteit in kinderen te doen groeien. Dat gebeurt best zo spontaan mogelijk. Vanaf mijn twaalfde volgde ik muziek in Genk. Mijn eerste instrument was klassieke gitaar, erg in de mode in de jaren 1960 en voor kinderen een interessant instrument, omdat je het als het ware omhelst. Het nodigt ook uit om de stem te gebruiken, het meest natuurlijke instrument van allemaal.

„Zoals Luc De Vos zijn stem gebruikte, zo vol risico, dat is kunst die het aangeleerde overtijgt”

Als componist werd de spontane zang mijn leidraad. Dat was vrij ongebruikelijk in de jaren 1960 en 1970. De naoorlogse muziek in Europa werd gedomineerd door instrumentaliteit en afstandelijkheid.

–U was voorbestemd om naar het conservatorium te gaan, maar koos voor de studie politieke en sociale wetenschappen. Waarom?

Hoewel mijn piano een plaats kreeg in het gemeenschapshuis waar ik woonde, kwam muziek toch even op de tweede plaats. Ik had behoefte aan meer alge-

mene studies, die mijn wereld zouden opentrekken en mijn inzicht en overzicht zouden vergroten. Al gauw combineerde ik mijn studies echter met een opleiding aan het conservatorium. Ik kon de muziek toch niet lang missen.

Voor mijn thesis bestudeerde ik het hoe en waarom van evoluties in muziekgenres en -stijlen. Welke factoren beïnvloeden die evolutie? Elk tijdsgewricht bleek zijn eigen genres voort te brengen. Voortaan was mijn ambitie niet meer de muziek op zich, maar probeerde ik in mijn muziek uitdrukking te geven aan het tijdsgewricht waarin we leven.

–Hoe karakteriseert u dan deze tijd?

De periode voordien wordt gekenmerkt door twee wereldoorlogen die een totale vertrouwensbreuk met zich meebrachten, waardoor het plezier van spontaan musiceren haast ondenkbaar werd. In tegenstelling tot de samenleving van mijn kindertijd is deze tijd minder autoritair en voorspelbaar. Ze streeft minder naar volledigheid. Dat is niet altijd makkelijk. Meer zelfs, het heeft vaak rampzalige gevolgen. Je komt als individu naakt te staan. En die trend gaat nog altijd in stijgende lijn.

Mensen raken, zonder mijn muziek te moeten uitleggen, dat is mijn doel. Daarom schrijf ik ook nooit begeleidende teksten bij mijn composities, op de titel na. *Struggle for Pleasure*, bijvoorbeeld (ook gekend van de Proximus-tune, n.d.r.). Of *No Plans, No Projects*. Dat zegt alles, en je hoeft niet eens een grammaticale volzin te gebruiken. Er zit altijd iets onvoorspelbaars in. Ik wil openstaan voor het toeval.

–Veel bewonderaars ervaren uw muziek als troostend. Hoe zou dat komen?

Misschien omdat ik heel duidelijk de keuze maak om niet te verzinken in neerslachtigheid en conflict. In mijn jongste werk *Voice of the Living*, note bene over de Eerste Wereldoorlog, kies ik ervoor te vertrekken van de stem van de levenden.

Wim Mertens, altijd open voor het toeval, dat vernieuwing brengt. © Alex Vanhee

Die staat centraal en geeft uitdrukking aan ieders opdracht om zijn eigen weg te vinden. De uitdaging voor mij is om een oeuvre bij elkaar te schrijven dat altijd alert is voor het onwaarschijnlijke en het onvoorspelbare van de stem, die bron van vernieuwing.

Met iedere mens op aarde komt er een nieuwe stem bij, telkens een andere korrel, hoogte, leeftijd. Neem nu de manier waarop de betreurde Luc De Vos zijn stem gebruikte. Hoe hij telkens naar een noot reikte, zo vol risico, het aangeleerde overstijgend. Dat permanente zingen vanuit instabiliteit is een kunst. Een piano kan alleen de noot zelf raken, de stem is vrij. Zij schept een nieuwe toekomst.

–Zou u uw muziek als meditatief omschrijven?

Misschien wel in de manier waarop ik in mijn muziek met het fenomeen tijd

omga. Ik probeer de mechanische tijd wat te ondermijnen of stil te zetten. Als ik mijn muziek ongrijpbaar wil maken, hoogstens even aanraakbaar, dan kom je wel dicht bij wat meditatie doet: de geest leegmaken. Via de muziek wil ik een andere dimensie aanboren en nodig ik de luisteraar uit zijn eigen ervaringen aan te dikken en te laten versmelten met de muziek. Ik zie het als mijn opdracht om niet alleen esthetisch mooie muziek te maken, maar ook vreugde en opwindende te brengen.

Opnieuw spreekt een titel boekdelen, met name die van mijn jongste cd *Joy of Laughter*. Valt er vandaag wel wat te lachen, kun je je dan afvragen. Mijn muziek is tegelijk complex en simpel. Complex in de zin dat ze ongrijpbaar blijft en de wereld van vandaag in zijn complexiteit wil aangaan. Maar simpel door haar eenvoudige en directe taal.